

задекларовані законодавством права академічних свобод та автономії, а значить – вивільнити їх інноваційну спроможність, забезпечити дебіюрократизацію та ефективність управління [5, с. 86].

Осмилюючи проблеми державної політики у сфері освіти, вважаємо, що на часі реалізація принципу пріоритетності питань освіти і дотримання стабільного офіційного курсу уряду, спрямованого на забезпечення функціонування системи освіти в країні відповідно до світових стандартів. Цілком погоджуємося з позицією В. Журавського: «Державна освітня політика є системою дій щодо реалізації в суспільстві затверджені органами державної влади і схвалені громадською думкою концепції освіти» [3, 11].

У руслі цих міркувань суттєвого значення набуває потреба визначення чіткої стратегії і тактики реалізації державної освітньої політики, зокрема в системі вищої освіти. Нам імпонує думка З. Самчука, який стверджує, що Болонське реформування – «не самоціль і не панацея від усіх бід вітчизняної освіти, а засіб уніфікації навчального процесу, спрямований на встановлення єдності між розвитком виробництва та рівнем підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Така уніфікація передбачає використання більш ефективних методів навчання, а не механічну прив'язку до якогось одного методичного стандарту. Вона має здійснюватися на основі розвитку наявної матеріально-технічної бази, а не методом віртуального реформування» [7, 106].

Висновки. Сукупність і динаміка проблем сучасної освітньої політики в Україні, їх осмислення й аналіз в контурах наукових досліджень і викладацької практики дає змогу сформулювати деякі теоретичні узагальнення:

1. Невід'ємними складниками дослідження освітньої політики в Україні як науки, її концептуалізації і побудови стратегії розвитку мають бути врахування особливостей і закономірностей феноменології сучасної освіти, увага до динаміки освітнього розвитку в контексті взаємодії із політичним форматом суспільного буття.

2. Нагальним завданням освітньої політики у на сучасному етапі розбудови системи освіти в Україні є досягнення якості освіти, її відповідності актуальним і перспективним потребам особи, суспільства, держави. Вітчизняна освіта має ініціювати новаторські підходи, які б відповідали на виклики постіндустріального суспільства з властивими йому динамікою, інформатизацією, технологізацією, потребою у конкурентоспроможному і мобільному фахівцеві. Це має бути враховано у розв'язанні проблем, що є актуальними у розробленні освітньої політики як навчальної дисципліни.

Розв'язання проблем освітньої галузі як результат конгруентності освітньої політики потребам особистості, суспільства, держави буде визначатися, з одного боку, мірою усвідомлення політичною елітою інструментально-функціонального покликання, можливостей освіти, а з іншого – активністю соціального інституту освіти.

Формат публікації унеможливує здійснення об'ємного панорамного аналізу актуальних питань освітньої політики в Україні, проте реалізовано спробу їх осмислити на основі власних міркувань, думок і переживань, тобто в контурах педагогічних рефлексій. *Перспективними науковими розвідками* є дослідження проблем освітньої політики в умовах постіндустріального суспільства.

Література

1. Андрущенко В. П., Савельєв В. Л. Освітня політика (огляд порядку денного) / В. П. Андрущенко, В. Л. Савельєв. – К.: «МП Леся». – 2010. – 368 с.
2. Бобрицька В. І. Освітня політика в педагогічних рефлексіях / В. І. Бобрицька // Матеріали всеукр. науково-практичної конференції «Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти», 15 грудня 2010 р. Київський університет імені Бориса Грінченка. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – С. 48 – 50.
3. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. – К.: Видавничий дім «ІнЮре», 2003. – 416 с.
4. Кремень В. Г. Єдність завдань реформування і забезпечення стабільності – запорука розвитку вищої освіти / В. Г. Кремень // Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи. – К., 2000. – С. 4 – 15.
5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України [авт.: В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, М. І. Бурда та ін.; ред. кол. В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), В. М. Мадзігон (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К.: Пед. думка, 2011. – 304 с.
6. Рябов С. Г. Політична наука в Україні XXI століття: стан та перспективи розвитку / С. Г. Рябов. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. – 103 с.
7. Самчук З. Світоглядні азимути освітньої навігації в умовах сучасного суспільного простору України / З. Самчук // Філософія освіти. – 2005. – № 2. – С. 95 – 109.
8. Терещенко Ю. Філософія політики в сфері освіти: якою їй бути в Україні / Ю. Терещенко // Освіта. – 2005. – № 11.

УДК 371

СПЕЦКУРС З ОСНОВ РЕДАГУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ПЕРЕКЛАДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ РЕДАКТОРІВ ТА ПЕРЕКЛАДАЧІВ: СПІЛЬНЕ Й ВІДМІННЕ

Т. М. Борко

Резюме. У статті мова йдеться про спецкурс з основ редагування художньої перекладної літератури для майбутніх редакторів та перекладачів. Аналіз спільних та відмінних рис вивчення спецкурсу. **Ключові слова:** спецкурс, редагування, перекладна література, перекладацько-редакторський досвід, майбутні редактори та перекладачі.

Summary. The article deals with the optional subject on the grounding of bells-letters translation for future translator and editor. The analysis of common and different features is given. **Keywords:** optional subject, editing, translation literature, translation-editing experience, future translator and editor.

Редакторська професія передбачає набуття її представниками знань, умінь та навичок кваліфікованої роботи з цільовим призначенням текстами, котрі належать до широкого кола тематичних розділів і мають неоднорідну знакову природу й характер інформації.

Засвоєння особливостей редакторської підготовки художньої перекладної літератури – специфічна робота редактора та перекладача; вона є не менш визначною у діяльності фахівців, ніж редагування будь-яких інших текстів. Як редактор так і перекладач мають бути ознайомленими з перекладацько-редакторським досвідом українських письменників-перекладачів з метою його ефективного застосування на практиці.

В Україні наявна унікальна перекладна школа, направлення якої доцільно використовувати в навчальному процесі під час підготовки як редакторів, так і перекладачів. Українські письменники-перекладачі зазвичай добре

знають рідну мову й мову текстів, що перекладаються. Про це свідчать розвідки відомих українських перекладознавців, літературознавців та перекладачів В. Житника, М. Зарицького, Р. Зорівчак, В. Когтілов, Р. Лубківського, М. Рильського, М. Стріхи, О. Чердиченка, шекспірознавця М. Габлевича, культуролога М. Зубрицької.

Актуальність спецкурсу з основ редагування художньої перекладної літератури визначається необхідністю вивчення студентами досвіду української редакторсько-перекладацької школи з метою формування й подальшого удосконалення фахових знань.

Завдання спецкурсу формулюються в конкретизі різноманітних творчих та організаційних аспектів редагування, а також технік і методик редагування. Зокрема, це:

- вивчення попереднього досвіду письменників-перекладачів;
- порівняльний аналіз творів світової літератури перекладів різних авторів українською мовою;
- узагальнення перекладацького досвіду з орієнтацією на редакторський фах.

Методологічна основа: курс спирається на філософську концепцію діалогу культур, яка стає ключем до виявлення змісту історичного розвитку редагування художньої перекладної літератури; на змістовний та історичний підхід – розгляд конкретно-історичної генези розвитку редагування художньої перекладної літератури.

Місце у навчальному плані: курс пов'язаний із багатьма навчальними дисциплінами, включаючи такі предмети, як «Основи редагування», «Редагування літератури різних видів», «Історія видавничої справи», «Українська література», «Зарубіжна література», «Історія перекладу», «Перекладознавство», «Коректура». Курс є інтегративний. За незначної корекції може використовуватися на заняттях зі студентами спеціальностей «Видавнича справа та редагування» так і «Переклад».

Практичні та семінарські заняття проводяться з лекційним курсом, враховуючи індивідуальні інтереси і особливості студентів, зокрема, знання іноземних мов. Особлива увага привертається на мовну культуру комунікантів, а також на комунікативний етикет професійно-фахової діяльності редактора та перекладача.

Фаховій діяльності кожного редактора та перекладача притаманні свої, індивідуальні особливості – актуалізація проблем, способи їх розв'язання, редагування конкретного тексту, характер аргументації тощо.

Оскільки зміст курсу передбачає не лише засвоєння знань, а й формування у студентів широкого кола практичних умінь та навичок, організація навчального процесу поєднує в собі різні навчально-виробничі технології.

Серед інтерактивних технологій, прийнятих для використання на заняттях спецкурсу, є робота студентів попарно, у малих групах, рольові ігри, уявний «мікрофон», обговорення проблеми всією групою, коли вони обговорюють особливості редагування, перекладних текстів різних жанрів, різних епох, різних авторів, а також ведуть мову про особливості перекладу текстів різних літератур сучасною українською мовою. Це можуть бути дискусія за участю відомих редакторів і перекладачів; конкурс на кращий переклад (в групах перекладачів) і конкурс на краще відредагований текст; наукова розвідка-аналіз перекладів зарубіжних авторів, молодіжний «круглий стіл» з актуальних питань видання художньої перекладної літератури, уявний міжнародний симпозіум (рольова гра), «Інтернет-конференція» та ін.

Спецкурс «Основи редагування художньої перекладної літератури» оцінюється за модульно-рейтинговою системою.

В структурі залікового кредиту спецкурсу три змістових модулі:

1. Редагування і переклад: загальнотеоретичні проблеми.
2. Редакторський досвід українських письменників-перекладачів.
3. Лінгвістичні аспекти редагування художніх перекладів.

Змістові модулі складаються з 5 тем, що вивчаються на лекційних, семінарських та практичних заняттях і в процесі самостійної роботи.

У процесі вивчення спецкурсу майбутні редактори та перекладачі набувають знання про: предмет вивчення, редагування художньої перекладної літератури; роль і місце перекладної літератури, зокрема художньої, у формуванні професійної компетентності майбутніх редакторів та перекладачів; особливості редагування різних видів видань, журналів; особливості редагування художньої перекладної літератури; особливості української перекладацької школи. Відбувається формування таких умінь майбутнього редактора та перекладача: застосовувати на практиці сучасні технології у редагуванні; застосовувати перекладацько-редакторський досвід українських письменників-редакторів; аналізувати наукові праці лінгвістів та літературознавців; використовувати різні шляхи підвищення рівня власної мовної культури; у процесі редагування перекладної художньої літератури дотримуватись інформційних, композиційних, логічних, лінгвістичних, психолінгвістичних, видавничих норм редагування.

У процесі проведення аудиторних занять майбутні редактори та перекладачі мають змогу застосовувати якісно нові методи навчання, зокрема, ті, що базуються на аналізі наукових джерел з редагування художньої перекладної літератури, педагогіки, психології, культурології; порівняльному аналізу історичного розвитку українського перекладу в різні періоди; використанні ігрових та творчих форм проведення практичних занять; застосуванні методу моделювання реальних практичних ситуацій, спрямованих на спільне розв'язання завдань.

Аналіз наукових джерел з основ редагування художньої перекладної літератури надає змогу зробити навчальний процес більш цікавим для студентів. На основі набутих теоретичних знань, практичних вмінь і навичок з основ редагування художньої перекладної літератури, студентам запропоновано зробити порівняльний аналіз перекладів одного з віршів різних авторів. Внаслідок такої роботи спостерігалось розширення світогляду студентів, здатність аналізувати, визначати редакторські особливості творів, вільно висловлює власні думки. Майбутні редактори та перекладачі усвідомлювали необхідність вивчення перекладацько-редакторського досвіду українських письменників-перекладачів з метою його ефективного застосування на практиці.

«Константи» редакторської професії – бездоганна мовна інтуїція та компетенція, вміння логічно і чітко мислити, широка ерудованість, вміння аналізувати різноманітні комунікативні ситуації, знання психології авторської праці, володіння основами художньо-технічного оформлення видавничої продукції доповнюються обов'язковим знанням видавничого маркетингу та умінням користуватися при підготовці видання до друку сучасними комп'ютерними видавничими технологіями [4]. «Перекладач має володіти артистизмом перекладення – без цього вміння на папері стоятимуть ряди бездушних словосполук» [5], – підкреслює П. Засенко. Важливо звернути увагу фахівців на спільні та відмінні риси вивчення спецкурсу з основ редагування художньої перекладної літератури.

Майбутні редактори повинні бути обізнаними з основами перекладознавства в цілому і, особливо, із практикологією і критикою перекладу [2: 31]. Для цього студентам подано розглянути теми спецкурсу з різних модулів: Загальнотеоретичні проблеми взаємозв'язку редагування та перекладу; Історія українського перекладу: етапи та особистості; Українська перекладна школа і практика редагування; Сучасна школа українського перекладу і

редагування тощо. Питання про те, наскільки необхідно залучати до перевірки якості перекладу редактора, який є сторонньою особою, адже редагування може здійснити сам перекладач, логічно наштовхує на таку відповідь: для забезпечення перекладу високої якості не достатньо лише авторського редагування, яке здійснює перекладач [4]. Тому для майбутніх перекладачів необхідно розглянути і вивчити редакторський досвід українських письменників-перекладачів, що поданий у таких темах і завданнях спецкурсу з основ редагування художньої перекладної літератури: Редакторський досвід українських письменників-перекладачів; Григорій Кочур – перекладач і редактор перекладів; Микола Лукаш – перекладач і лексикограф; Образотворчий діапазон українських перекладів зарубіжних авторів тощо.

Авторське редагування уподібнюється до пошуку нових варіантів перекладу; авторство заважає перекладачеві дати об'єктивну оцінку свого тексту, адекватно змоделювати реакцію реципієнтів. Не виключаючи можливості авторського саморедагування, залучення редактора до процесу створення перекладу є об'єктивно необхідним та обов'язковим: «редактор має пройти весь той шлях, який пройшов перекладач [...] тоді редактор буде не простим контролером, а порадником, кваліфікованим критиком із доброзичливою орієнтацією» [2: 31]. Саме тому важливим є для майбутніх редакторів та перекладачів аналіз та знання наступних тем спецкурсу: Лексико-стилістичні проблеми редагування художніх перекладних текстів; Особливості перекладу і редагування авторських лексем; Художні особливості українських перекладів Біблії і редагування релігійних текстів тощо.

Важливе значення при вивченні спецкурсу з основ редагування художньої перекладної літератури має організація самостійної роботи студентів. Самостійна робота здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до семінарських занять; конспектування першоджерел; підготовка рефератів; виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань; підготовка до підсумкових модульних робіт; підготовка до заліку.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання можуть розглядатися під час лекції або ж повністю виноситися на самостійне опрацювання. Алгоритм підготовки теоретичних питань передбачає реалізацію таких кроків:

1. Визначення питання для підготовки (мають бути розглянуті всі питання, вказані у плані семінарського заняття).

2. Опрацювання в бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерел, зазначених у списку основної літератури. При доборі літератури майбутніх редакторів та перекладачів може користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).

3. Визначення розділів (тем або параграфів), в яких розкрито питання семінарського заняття. Опрацювання вихідного матеріалу, викладеного у цих розділах.

4. Складання плану (простого або складного) відповіді на кожне питання.

5. Визначення основних понять, які мають бути засвоєні студентом під час самостійного опрацювання теми. Аналіз взаємозв'язків опрацьованого питання з іншими питаннями теми для самостійного вивчення.

6. Складання короткого конспекту, схеми, таблиці або графіка за опрацьованим матеріалом. Визначення незрозумілих фрагментів матеріалу, що вивчається; звернення до викладача з питаннями щодо теми для самостійного вивчення.

7. Самоперевірка рівня засвоєння теми для самостійного вивчення. Самостійна відповідь на тестові питання до теми для самостійного вивчення.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті із фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Підготовка рефератів передбачає глибокий і ретельний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань має на меті вироблення умінь, необхідних для вирішення професійних завдань. Для виконання індивідуального професійного завдання студентові необхідно здійснити такі кроки: ознайомитися з вимогами до індивідуального завдання; ознайомитися зі змістом індивідуального завдання; визначити, чи доводилося раніше виконувати схожі завдання; проаналізувати теоретичний матеріал, необхідний для виконання індивідуального завдання; визначити питання, на які студент не може дати відповіді самостійно, та звернутися з ними на консультації до викладача. Далі для виконання індивідуального професійно-орієнтованого завдання потрібно: конкретизувати завдання, які мають бути вирішені у ході виконання індивідуального завдання; скласти розгорнутий план виконання завдання; дібрати методи виконання завдання; виконати індивідуальне завдання відповідно до плану; проаналізувати, чи всі поставлені завдання виконані; внести корективи до виконання завдань; оформити індивідуальне завдання професійного характеру відповідно до поставлених викладачем вимог і здати його у визначений термін.

Таким чином, спецкурс «Основи редагування художньої перекладної літератури» є самостійним компонентом професійної підготовки майбутніх редакторів та перекладачів, з одного боку, а з іншого – структурним компонентом змісту формування проєктувальних умінь майбутніх фахівців редакторсько-перекладацької сфери.

«Редактор завжди є першим реципієнтом повідомлення і наче випробовує його сприйняття на самому собі. Саморедагування, здійснене автором, та редагування того ж повідомлення редактором-професіоналом, повинні доповнювати одне одного, адже обидва види правок спрямовані на поліпшення якості тексту, досягнення його довершеності» [1], – достатньо переконливий аргумент на користь формування й подальшого удосконалення фахових знань у майбутніх редакторів та перекладачів.

Література

1. Гула Є. А. Редагування як один із чинників якісного перекладу / Є. А. Гула // Матеріали Всеукраїнського щорічного науково-практичного семінару з питань практики перекладу та підвищення конкурентоспроможності перекладацьких послуг (Київ, 4 червня 2005 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uta.org.ua/data/loads/Gula.pdf.

2. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування: посібник / М. С. Зарицький. – К.: Парламентське видавництво, 2004. – 120 с.

3. Зелінська Н. Наукова школа кафедри видавничої справи і редагування Української академії друкарства: напрям, постаті, здобутки / Н. Зелінська // Поліграфія і видавнича справа. – 2005. – №42. – С. 3–10.

4. Ткаченко І. Методичні аспекти фахової підготовки редакторів перекладних видань [Електронний ресурс] / І. Ткаченко. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/2011_96_2/statti/98.pdf.

5. Масенко П. «Поети завжди втручалися в життя, аби його перебудувати» (Інтерв'ю Наталі Поклад з Петром Засенком) / П. Масенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovoprosivity.com.ua/modules.php?name=News&file=article&sid=4102>.